

MIT Açık Ders Malzemeleri
<http://ocw.mit.edu>

5.62 Fizikokimya II
2008 Bahar

Bu materyallerden alıntı yapmak veya Kullanım Şartları hakkında bilgi almak için <http://ocw.mit.edu/terms> ve <http://tuba.acikders.org.tr> sitesini ziyaret ediniz.

5.62 Ders #16: Kimyasal Denge. I.

Okuma: Hill, sayfa 177-182
Maczecz, sayfa 77-83
Metiu, sayfa 179-

5.60'daki denge işlemini takip ederek.

$$\mu_i(T, p_i) = \mu_i^\circ(T) + RT \ln p_i$$

$^\circ$ standard hal anlamına gelir, genellikle $p^\circ = 1 \text{ bar}$.

denge,

$$c\mu_C + d\mu_D - a\mu_A - b\mu_B = 0$$

her bir $\mu_i(T, p_i)$ için eşitlikte değerleri koyun

$$0 = [c\mu_C^\circ(T) + d\mu_D^\circ(T) - a\mu_A^\circ(T) - b\mu_B^\circ(T)] + RT \ln \frac{p_C^c p_D^d}{p_A^a p_B^b}$$

[ ] içindeki terim $\Delta G^\circ(T)$ 'dir.

5.60'da her bir madde için $\Delta G_{01}^\circ(T)$ değerlerine bakabiliriz. 5.62'de her bir $\mu_i^\circ(T)$ 'yi hesaplamak için İstatistiksel Mekanik kullanacağız.

$$0 = \Delta G^\circ(T) + RT \ln K_p(T)$$

$$K_p(T) = e^{-\Delta G^\circ(T)/RT}$$

$\mu_i^\circ(T)$, i 'nin J/mol biriminde kimyasal potansiyelidir. $N = N_a$. μ_i nedir?

$$\left(\frac{\partial G}{\partial n_i} \right)_{T, p, n_{j \neq i}} = \left(\frac{\partial A}{\partial n_i} \right)_{T, V, n}$$

İstatistiksel Mekanikte
daha elverişli

μ 'nün her iki tanımı aynı sonucu verecektir. Bunu doğrulamalısınız.

$i = A, B, C, D$ için $\mu_i^0(T)$ 'ye ihtiyaç var.

$$A = -kT \ln Q$$

$$\mu_i = \left(\frac{\partial A}{\partial n_i} \right)_{T, V, n_j \neq 0} = -kT \left(\frac{\partial \ln Q}{\partial n_i} \right)_{T, V}$$

$$Q_i = (q_{\text{ötel},i}^{N_i} / N_i!) q_{i\text{ç},i}^{N_i}$$

$$\ln Q_i = N_i \ln q_{\text{ötel},i} - N_i \ln N_i + N_i + N_i \ln q_{i\text{ç},i}$$

$$\frac{\partial \ln Q_i}{\partial n_i} = \frac{\partial \ln Q}{\partial N_i} \frac{\partial N_i}{\partial n_i} = N_a \left[\ln q_{\text{ötel},i} - \ln N_i - 1 + 1 + \ln q_{i\text{ç},i} \right]$$

$$= N_a \left[\ln (q_{\text{ötel},i} / N_i) + \ln (q_{i\text{ç}}^* e^{-\theta_{\text{tit},i}/2T}) \right]$$

$$\mu_i^0 = -kT N_a \left[\ln (q_{\text{ötel},i} / N_a) + \ln q_{i\text{ç},i}^* - \frac{\theta_{\text{tit},i}}{2T} \right]$$

Önceki eşitlikte son terime bakın:

$$(-kT N_a) \left(-\frac{\theta_{\text{tit},i}}{2T} \right) = +k N_a \frac{hc\omega_i}{2k} = +N_a \frac{hc\omega_i}{2} = E_{0,i}$$

$$kT N_a = RT$$

$$\mu_i^0(T) = -RT \ln (q_i^* / N_a) + E_{0,i}$$

Birazdan tüm kimyasal türlerin ortak bir enerji ölçeğine konulmasına ilişkin endişe duyma ihtiyacımız olacak. Bu tüm ayrılmış gaz fazı atomlarında enerji sıfırını ayarlamak olacaktır.

$\Delta G^0(T)$ 'yi elde etmek için herşeyi bir araya getirerek:

$$\Delta G^0(T) = [cE_{0,C} + dE_{0,D} - aE_{0,A} - bE_{0,B}] - RT \ln \left\{ \frac{(q_C^* / N_a)^c (q_D^* / N_a)^d}{(q_A^* / N_a)^a (q_B^* / N_a)^b} \right\}$$

Yukarıdaki eşitlikte $E_{0,i}$ kimyasal türlerin hepsinin paylaştığı bir enerji ölçeğinde i türünün $v = 0$ enerjisi olarak yeniden yorumlanmalıdır. Bu, tüm ayrılmış gaz fazı atomlarının enerjisinde, enerji sıfırının ayarlandığı ölçektir.

Tüm bunların dikkatlice muhasebesini yaptığımızda

$$K_p(T) = e^{+\Delta D_0^0/RT} \left[\frac{(q_C^*/N_a)^c (q_D^*/N_a)^d}{(q_A^*/N_a)^a (q_B^*/N_a)^b} \right]$$

$$\Delta D_0^0 = cD_{0,C} + dD_{0,D} - aD_{0,A} - bD_{0,B}$$

elde ederiz.

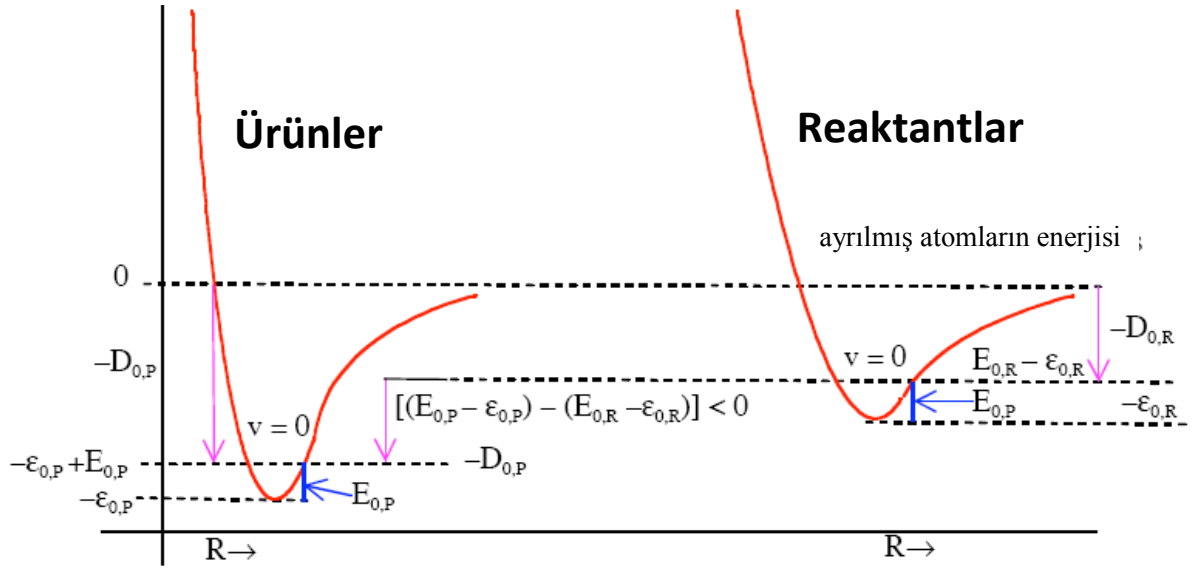
$D_{0,i}$, i türünün $v = 0$ seviyesinden tüm ayrılmış atomlara gitmek için gerekli enerjidir.

Eğer $\Delta D_0^0 > 0$ ise ürünlerin reaktantlardan daha büyük toplam bağlanma enerjisine sahip olduğu anlamına gelir.

Burada $^0 K$ 'de anlamındadır.

Eğer $\Delta D_0^0 > 0$ ise ürünler reaktantlardan daha kararlıdır ve $e^{+\Delta D_0^0/RT}$ faktörü $K_p(T)$ 'yi büyük yapar.

Çeşitli ürün ve reaktantların sıfır noktası enerjilerinin tamamını ortak bir enerji ölçeğine koymamız gerekir. Bu, aşağıdaki enerji seviye diyagramıyla açıklık kazanacaktır.

Burada çizildiği gibi $\Delta D_0 = D_{0,\text{Ü}} - D_{0,\text{R}} > 0$

Ancak usul, enerji “sıfırının” **tüm atomların ayrılmış olduğu** enerjiye ayarlandığı D_0 'ın bir molekülü atomlarına ayırtmak için gerekli enerji olduğu ayrışma enerjilerini, D_0 kullanmaktır. $-\epsilon_0$ ayrılmış atom asimtotunun altında potansiyel eğrisinin (yüzey) minimumunun enerjisidir.

Burada $\bar{E}$ sıfır, ayrılmış atomlarda olarak tanımlanır zira ayrılmış atomların aynı dizini hem Σ (reaktantlar) hem de Σ (ürünler) için ortaktır. Ürünleri ve reaktantları ortak $\bar{E}$ ölçeğine koyuyoruz.

Her bir potansiyel enerji eğrisinin (veya yüzey) minimumu $-\varepsilon_0$ 'dadır. Bu nedenle sıfır-nokta ($v = 0$) seviyesi $-\varepsilon_0 + E_0$ (0 en düşük elektronik hale karşı gelir)'dadır. Her bir molekül için sıfır-noktası enerjilerini kullanıyoruz öyleki her bir molekül için q_{tit} yerine q_{tit}^* 'ı kullanabiliriz.

Ayrışma enerjisi, D_0 , sıfır-noktası seviyesindeki molekülü ayrılmış atomlarına dönüştürmek için sisteme verilmesi gereken enerjidir ($D_0 > 0$).

$$-D_0 = -\varepsilon_0 + E_0 \quad (\text{Ayrılmış atomlarda tanımlanan enerji sıfırına göre sıfır-noktası seviyesindeki molekülün enerjisi})$$

Çeşitli reaktantlar için kısaltma kullanın (r ve p stokiyometrik katsayılarıdır)

$$\sum_{\text{reaktantlar}} r(-\varepsilon_{0,R} + E_{0,R}) = \sum_{\text{reaktantlar}} r(-D_{0,R})$$

ve ürünler için

$$\sum_{\text{ürünler}} p(-\varepsilon_{0,U} + E_{0,U}) = \sum_{\text{ürünler}} p(-D_{0,U})$$

Böylece sıfır-noktası seviyelerindeki ürünler ve reaktantlar arasındaki enerji farkı

$$\begin{aligned} \sum_{\text{ürünler}} p(-\varepsilon_{0,U} + E_{0,U}) - \sum_{\text{reaktantlar}} r(-\varepsilon_{0,R} + E_{0,R}) \\ \sum_{\text{ürünler}} p(-D_{0,U}) - \sum_{\text{reaktantlar}} r(-D_{0,R}) = -\Delta D_0 \end{aligned}$$

Eğer $\Delta D_0 > 0$ ise, yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi {ürünler}, {reaktantlar}dan daha kararlıdır. BU KONUDA GERÇEKTEN DİKKATLİ OLUN!

$$-\Delta D_0 = c\bar{E}_{0,C} + d\bar{E}_{0,D} - a\bar{E}_{0,A} - b\bar{E}_{0,B}$$

Böylece

$$\Delta G^0 = -\Delta D_0^0 - RT \ln \left[\frac{(q_C^*/N)^c (q_D^*/N)^d}{(q_A^*/N)^a (q_B^*/N)^b} \right] = -RT \ln K_p$$

(ΔD_0^0 , sıfır Kelvin'de hesaplanan sıfır-noktası enerjilerine göre ayrışma enerjilerindeki fark anlamına gelir. Bu genellikle dikkate alınır bir miktardır, bu nedenle işaretinin doğru alınması esastır.) Yukarıdaki eşitliği $-RT$ 'ye bölün ve eksponansiyel forma getirin:

$q^*/N = (q_{\text{ötel}}/N)q_{i\text{ç}}^*$ olmak üzere

$$K_p = e^{+\Delta D_0^0/RT} \left[\frac{(q_C^*/N)^c (q_D^*/N)^d}{(q_A^*/N)^a (q_B^*/N)^b} \right] \quad [+\Delta D_0^0 \text{ not edin!}]$$

$$\frac{q_{\text{ötel}}}{N} = \frac{(2\pi mkT)^{3/2} V}{h^3} \frac{1}{N} = \frac{(2\pi mkT)^{3/2} kT}{h^3 p} = \frac{(2\pi m)^{3/2}}{h^3} (kT)^{5/2} \frac{1}{p}$$

↑

standard halin tanımı burada girer başka hiçbir yerde değil

$p = p^0 = 1 \text{ bar} = 10^5 \text{ Pa}$ için ΔG^0 (ve K_p) standard halde olacaktır. Denge ifadesinde görülen kısmi basınçlar, bar birimindedir. Standard hal (yani, basıncın belirlenmesi) sadece $q_{\text{ötel}}^*$ 'de görünür. Keza, burada p , SI biriminde (10^5 Pa) standard basınç olup belli bir kimyasal türün dengedeki kısmi basıncı değildir.

$$q_{i\text{ç}}^* = \sum_i q_{\text{elek}}^{(i)} q_{\text{tit}}^{*(i)} q_{\text{dön}}^{(i)}$$

tür

atomlar için $q_{\text{tit}}^* = 1$

Moleküller için,

$$q_{\text{tit}}^* = \prod_{j=1}^m (1 - e^{-\theta_{\text{tit}}/T})^{-1}$$

$$m = 3n - 5 \text{ lineer}$$

$$m = 3n - 6 \text{ lineer olmayan}$$

titreşim modları

atomlar için $q_{\text{dön}} = 1$

Moleküller için,

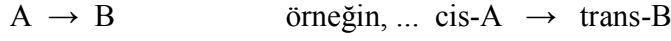
$$q_{\text{dön}} = T/\sigma\theta_{\text{dön}} \quad \text{diatomikler, lineer poliatomikler}$$

$$q_{\text{dön}} = \frac{\pi^{1/2}}{\sigma} \frac{T^{3/2}}{\theta_a^{1/2} \theta_b^{1/2} \theta_c^{1/2}} \quad \text{lineer olmayan poliatomikler (her bir temel dönme akseni için } \frac{T^{1/2}}{\theta_i^{1/2}} \text{ 'nin bir faktörü)}$$

KİMYASAL DENGELERE ÖRNEKLER

1. izomerizasyon
2. ayrışma (gelecek sefer)
3. izotop değişimi (gelecek sefer)

1. Lineer olmayan bir molekülün izomerizasyonu

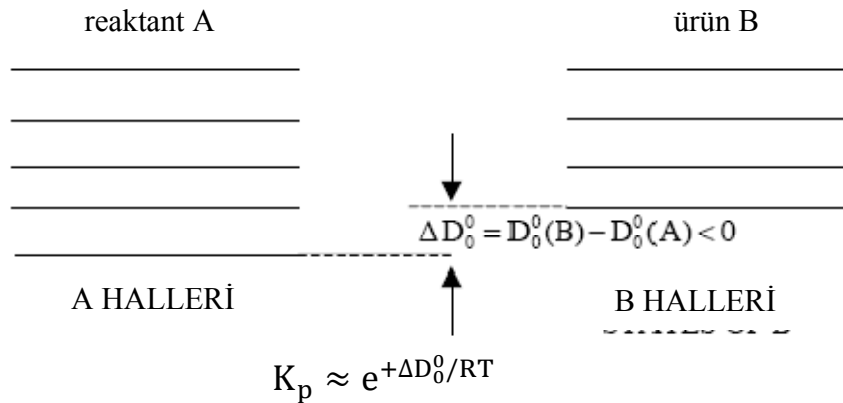
$$K_p = \frac{(q_B^*/N)^b}{(q_A^*/N)^a} e^{+\Delta D_0^0/RT} = \frac{(q_{\text{ötel,B}}/N) q_{i\zeta,B}^*}{(q_{\text{ötel,A}}/N) q_{i\zeta,A}^*} e^{+\Delta D_0^0/RT}$$

Aynı molekülün iki izomeri için $(q_{\text{ötel,A}}/N) = (q_{\text{ötel,B}}/N)$ olduğundan (çünkü aynı kütleye sahiptirler),

$$K_p = \frac{q_{i\zeta,B}^*}{q_{i\zeta,A}^*} e^{+\Delta D_0^0/RT} = \frac{g_{0,B} q_{\text{tit,B}}^* q_{\text{dön,B}}}{g_{0,A} q_{\text{tit,A}}^* q_{\text{dön,A}}} e^{+\Delta D_0^0/RT}$$

Bir tepkimeyi neyin yürüttüğünün “fiziksel” anlamına ulaşmaya çalışalım – örneğin K_p ’yi ne tayin eder.

- $q_{i\zeta,A}^* \approx q_{i\zeta,B}^*$ ama A’nın daha düşük temel hal enerjisi (daha büyük ayrışma enerjisi) olduğunu varsayın.

$$\Delta D_0^0 = D_{0,\text{Ü}}^0 - D_{0,\text{R}}^0 < 0$$

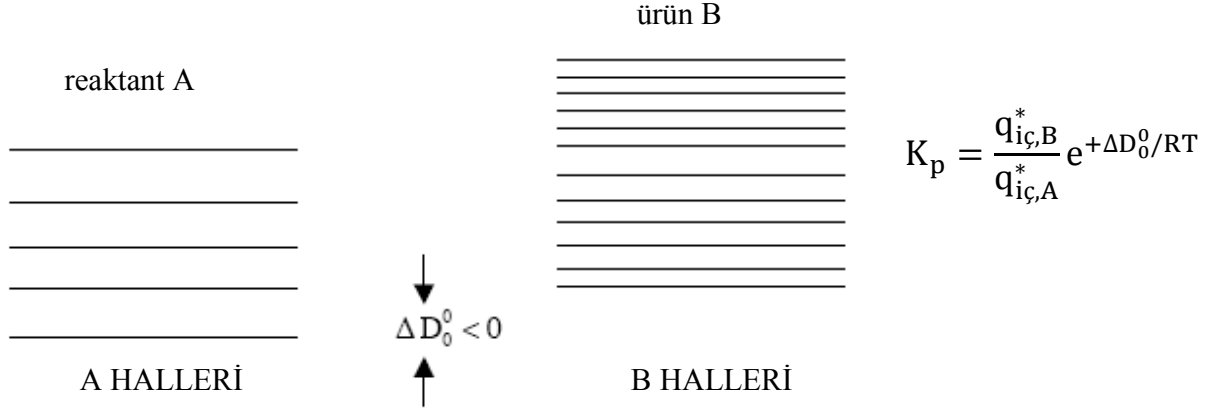
(çizildiği gibi)

[Bu şekli ve ΔD_0^0 'ın tanımını hatırlayın]

Düşük T'de, denge daha düşük enerjili moleküle doğru olacaktır. Yani, reaksiyon karışımının tamamına yakını A'dır çünkü $K_p < 1$ 'dir. T arttıkça, $K_p \rightarrow 1$ zira $e^{+\Delta D_0^0/RT} \rightarrow 1$ 'dir. Bu nedenle $RT \gg |\Delta D_0^0|$ 'de eşit miktarlarda A ve B olacaktır.

- $q_{i\zeta,B}^* > q_{i\zeta,A}^*$ varsayın (ve $\Delta D_0^0 < 0$, önceki gibi)

Düşük T'de, $e^{+\Delta D_0^0/RT} \ll 1$, bu nedenle $K_p \ll 1$ 'dir. Denge karışımı neredeyse tamamen A'dan oluşur. T arttıkça yine $e^{+\Delta D_0^0/RT} \rightarrow 1$, ancak şimdi $K_p > 1$ 'dir zira $q_{i\zeta,B}^* > q_{i\zeta,A}^*$ 'dur. Bu nedenle, yüksek T'de dengede reaksiyon karışımı A'dan daha fazla B'dir.

Gelecek sefer: ayrışma, izotop değişimi.

K_p 'nin muazzam sayıda mikroskobik büyüklük içerdiğini akılda tutun. Ancak, birçoğu tamamen veya yaklaşık olarak sadeleşir. K_p 'nin saptanmasında ΔD_0^0 hemen hemen daima en önemli faktördür.